

Notitie optimaliseren overgang PO-VO voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften

Inleiding

In diverse (strategische) sessies van het samenwerkingsverband PO LHA en Samenwerkingsverband VO De Langstraat over de toekomstige ondersteuningsplannen is de overgang van PO naar VO door deelnemers als belangrijk benoemd. Bij een grote meerderheid van de casussen verloopt deze overgang naar tevredenheid. Echter bij een klein deel van deze casussen worden knelpunten gesignaleerd. Het gaat dan om het volgende:

Algemeen advies PO en onderwijskundig rapport:

- Er is twijfel over het uitgebrachte schooladvies;
- Onderwijskundige rapporten worden niet òf van onvoldoende kwaliteit geleverd;

Zicht op ondersteuningsmogelijkheden VO:

- Het PO heeft moeite om een goede inschatting te maken wat een passende VO – school voor een leerling is. Het PO is onvoldoende op de hoogte van de (on)mogelijkheden van de ondersteuning in het VO. De schoolondersteuningsprofielen (SOP's) van het VO geven niet altijd voldoende inzicht in de (on)mogelijkheden voor extra ondersteuning en zijn niet altijd actueel. De VO scholen kiezen voor een "ruime" beschrijving in het SOP en hecht waarde aan maatwerk in de ondersteuning;

Advies zorgleerlingen:

- In een enkele situatie is de zorgplicht niet goed uitgevoerd door het VO, waardoor ouders soms na aanmelding de opdracht krijgen om zich te oriënteren op andere scholen voor voortgezet onderwijs;
- Er wordt onvoldoende informatie overgedragen door het PO, zodat het VO moeilijk kan inschatten of zij de passende school zijn voor deze leerling. Het VO geeft aan dat het PO voorzichtig is met het doorgeven van informatie wanneer er geen goede samenwerkingsrelatie is met ouders;
- Er wordt aan ouders niet alleen een niveau, maar ook een specifieke school geadviseerd door het PO. Hierdoor hebben ouders maar beperkt zicht op de keuzemogelijkheden die ze hebben.

Het gaat veelal om leerlingen met een (eerder) arrangement of een toelaatbaarheidsverklaring (=TLV), maar het gaat ook om leerlingen met extra onderwijs- en ondersteuningsbehoeften die binnen de basis- of extra ondersteuning van het primair onderwijs opgevangen konden worden. Tot slot betreft het hier ook kwetsbare leerlingen die externe zorg hebben genoten en/ of leerlingen met een complexe thuissituatie. Vaak -maar niet noodzakelijk- gaat het hier om leerlingen met een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP).

De focus van beide samenwerkingsverbanden is gericht op de leerlingen waarvan verwacht wordt dat de extra onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van invloed zijn op zowel de overgang naar het

voortgezet onderwijs, als op de schoolloopbaan binnen het voortgezet onderwijs. Voor die groep leerlingen is extra zorgvuldigheid vereist bij de overgang en het overdragen van alle essentiële informatie voor de ondersteuning van deze leerlingen.

Deze overgang vraagt een gedegen voorbereiding. Verschillende werkgroepen hebben zich bezig gehouden met de vraag hoe deze overgang geoptimaliseerd kan worden. Hiertoe zijn knelpunten geïnventariseerd en zijn oplossingen geformuleerd. Dat heeft geleid tot een aantal voorstellen, gebruikmakend van bestaande structuren. Middels deze notitie brengen de SWV-en de scholen op de hoogte van de oplossingen om de overgang te versoepelen en te stroomlijnen.

Voorafgaand aan het benoemen van de oplossingen is het belangrijk om het kader te schetsen van wat binnen de eigen taken en verantwoordelijkheden van de scholen ligt, waar er extra ondersteuning geboden kan worden en welke afspraken er zijn in de regio met betrekking tot de overgang POVO.

Allereerst is het PO verantwoordelijk voor een gedegen schooladvies (niveau) voor alle leerlingen. Zij hebben informatie over de onderwijsbehoeften, belemmerende en bevorderende factoren, over de resultaten die de leerling behaald heeft, thuissituatie en hoe een leerling zich sociaal-emotioneel ontwikkelt. Al deze informatie samen maakt dat scholen tot een weloverwogen schooladvies komen. Dat neemt niet weg dat het soms lastig is om een enkelvoudig schooladvies te geven. Daarom is er vanuit de inspectie de mogelijkheid gegeven om een dubbel schooladvies te kunnen geven. Het samenwerkingsverband speelt geen rol in het vaststellen van het schooladvies.

Ten tweede is een school voor voortgezet onderwijs verplicht om middels het schoolondersteuningsprofiel (ofwel SOP) inzichtelijk te maken welke extra ondersteuning ze aan leerlingen kan bieden. Hiermee verkrijgen het basisonderwijs en ouders inzicht in de (on)mogelijkheden ten aanzien van de ondersteuning op het voortgezet onderwijs. Verder is het de verantwoordelijkheid van de basisschool om goed zicht te krijgen op het voortgezet onderwijs in het algemeen en het aanbod in de regio in het bijzonder (zie onderwijsinspectie, enkelvoudig of dubbel advies).

Tot slot zijn zowel het PO als het VO verantwoordelijk voor het uitvoeren van de zorgplicht. Dit houdt enerzijds in dat een PO-school ervoor moet zorgen dat een leerling een passende vervolgplaats krijgt en anderzijds dat een VO-school na schriftelijke aanmelding goed onderzoek uit moet voeren naar de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van een leerling en op basis van het SOP af moet wegen of zij passende ondersteuning kan bieden. Als dat niet het geval is, moet de school waar de leerling aangemeld is op zoek naar een passend alternatief. Een school wordt pas van de zorgplicht ontheven als een andere school heeft aangegeven de leerling te plaatsen.

In veel gevallen is het daarom van groot belang dat een school voor primair onderwijs bij leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften tijdig contact legt met de school voor voortgezet onderwijs, zodat zij al in een vroeg stadium met elkaar in overleg kunnen over de ondersteuningsbehoeften van een leerling en ondersteuningsmogelijkheden van de school.

Binnen regio Langstraat, Heusden en Altena zijn hierover afspraken gemaakt die vastgelegd zijn in de POVO routekaart. Dit vormt vanaf medio groep 7 een leidraad voor PO en VO hoe te handelen.

Daarnaast is er ook een jaarkalender beschikbaar met belangrijke data en een placemat waarin beknopt staat beschreven waar de VO scholen voor staan.

Leeswijzer

In de volgende paragrafen worden verschillende aanpakken gepresenteerd. De volgorde die hierin gehanteerd wordt is gerelateerd aan het proces richting advisering en verwijzing dat een school doorloopt.

TAC-ACT overleg voor advies en vroegtijdige aanmelding VO

Uitgangspunt bij de overgang van PO naar VO is dat de deskundigen van beide scholen waar nodig met elkaar in overleg treden (liefst dus vanaf midden groep 7, maar uiterlijk begin groep 8) om de overgang van individuele leerlingen soepel te laten verlopen. Bij enkele casussen is de situatie echter complex en zijn er twijfels over het best passende perspectief op basis van de extra onderwijs- en ondersteuningsbehoefte van de leerling. In dergelijke situaties kunnen scholen -met toestemming van ouders- een adviesvraag indienen bij het overleg van de gecombineerde vergadering van de toelaatbaarheidscommissies PO en VO, het TAC-ACT overleg (of ACT-TAC, afhankelijk van waar het dossier wordt ingediend). Dit is een reeds bestaand overleg waarbij een advies wordt gegeven over het best passende perspectief, in dit geval VO of VSO (zie ook 'Procedure PO-VO en betrokkenheid TAC-ACT op de website van het SWV).

Het PO kan advies vragen bij de TAC – ACT (basisschool meldt met toestemming van ouders aan bij de TAC) in situaties dat zij ondersteuning nodig hebben om tot passende advisering te komen. Het heeft de voorkeur dat deze aanvraag voor december wordt gedaan. Na bespreking in de TAC-ACT kunnen ouders hun kind aanmelden bij een VO-school met het advies van de TAC-ACT en kan de VO-school laten weten of de leerling geplaatst kan worden. Deze leerlingen kunnen dus al voor de reguliere aanmelddatum aangemeld worden bij de VO-school en uitsluitel hebben over daadwerkelijke plaatsing. Op het moment van aanmelding (schriftelijk) gaat de zorgplicht in voor de betreffende VO-school, mits de leerling door de ouders wordt aangemeld voor een opleiding met het door het PO geadviseerde niveau. Indien de VO-school een leerling niet kan plaatsen, gaat zij op zoek naar een passend alternatief. Hiermee wordt een tijdsige plaatsing van deze leerlingen nagestreefd.

Na de centrale aanmelding screenen de VO scholen – in ieder geval- de dossiers met de volgende kenmerken: OPP ingezet; psychologisch onderzoek gedaan; arrangement TAC ingezet; arrangement “bestuur” ingezet; verzuim. Indien het VO twijfelt over de best passende plek voor een leerling op basis van zijn/ haar extra onderwijs- en ondersteuningsbehoefte is er binnen 10 weken na de centrale aanmelding een vast moment om dit als adviesvraag binnen de ACT- TAC te bespreken. Het VO vraagt (met toestemming van ouders) dit advies aan bij de ACT. Het PO wordt ook uitgenodigd bij de bespreking.

NB. De beide commissies kunnen in het gesprek met de school aangeven welke scholen op basis van onderwijs- en ondersteuningsbehoeften het best passend zouden kunnen zijn, uitgaande van schoolondersteuning profiel (=SOP), reisafstand en ervaringen. Deze suggesties worden niet opgenomen in het uiteindelijke advies. Daar beperken beide commissies zich tot het benoemen van de schoolsoort (regulier of speciaal).

Schemergebied VMBO-basis-PrO

Om in aanmerking te komen voor Praktijkonderwijs (PrO) gelden landelijke criteria namelijk een IQ tussen 55-80 en leerachterstanden van drie jaar of meer op twee van de volgende gebieden: rekenen, spelling, technisch lezen en begrijpend lezen. Toch zijn er jaarlijks een aantal leerlingen waarbij enige twijfel is wat het best passende perspectief is (VMBO basis of PrO). Deze leerlingen die vallen binnen het schemergebied, ofwel: er is sprake van zogenoemde “tegengestelde criteria”.

Het gaat bijvoorbeeld om een leerling met een IQ van 82, maar met leerachterstanden die zich bevinden in het gebied van Praktijkonderwijs of een leerling met een IQ van 74, maar met leerachterstanden in het gebied van voorheen LWOO¹. Het gaat hier om de vraag naar de mogelijkheden van de leerling in verband met de competenties van de leerling, de sociaal-emotionele ontwikkeling en de motivatie.

Tot voor kort was er binnen het samenwerkingsverband een Expertisegroep ingericht met deskundigen vanuit zowel het VMBO als PrO. Deze groep boog zich over de aanmeldingen van leerlingen die vallen binnen het schemergebied van VMBO-Basis en PrO.

Aangezien het SWV VO verantwoordelijk is voor het afgeven van de toelaatbaarheidsverklaringen PrO, en het gewenst is om zoveel mogelijk al voor de reguliere aanmelddatum duidelijkheid te schetsen over het passende perspectief aan de betreffende groep 8 leerlingen (en ouders), zal er een wijziging worden aangebracht in de procedure.

Zoals eerder gemeld is vroegtijdig contact tussen PO en VO van belang. Het is gewenst om deze leerlingen, liefst al vanaf midden groep 7, maar uiterlijk begin groep 8 te bespreken met de VO-school. Wanneer de school neigt naar een advies voor het praktijkonderwijs, is er overleg met de zorgcoördinator van de praktijkschool. Als de school meer neigt naar een advies voor vmbo-basis, wordt contact met de beoogde school voor voortgezet onderwijs (VMBO) opgenomen. Het gaat hierbij nadrukkelijk niet om de leerlingen die aan alle criteria voor praktijkonderwijs voldoen of om

¹ Leerlingen kwamen in aanmerking voor LWOO als ze een IQ binnen de bandbreedte 75 tot en met 90 én een leerachterstand van 0,25 tot 0,5 hadden op twee van de vier domeinen (technisch lezen, begrijpend lezen, spelling, en inzichtelijk rekenen), waarbij de combinatie van alleen spellen en technisch lezen niet voldoende is.

de leerlingen die duidelijk een vmbo-advies kunnen krijgen. Het gaat om leerlingen waarbij sprake is van “tegengestelde criteria”.

Het is voor deze leerlingen van belang om goed zicht te hebben op recente intelligentiegegevens, omdat dit enerzijds als criterium gevraagd wordt voor de plaatsing binnen het praktijkonderwijs, anderzijds omdat dit een verklaring kan bieden voor de achterstanden of juist aangeeft dat er meer potentie in een leerling zit. Het SWV PO LHA stelt voor een beperkte groep leerlingen binnen dit schemergebied een arrangement beschikbaar om het intelligentieonderzoek uit te voeren. Hiervoor zal een procedure worden ingericht.

Alleen wanneer PO en VO niet tot overeenstemming kunnen komen over een passend advies, kan advies gevraagd worden bij de TAC-ACT (basisschool meldt met toestemming van ouders aan bij de TAC). Na bespreking in de TAC-ACT kunnen ouders hun kind aanmelden bij een VO-school met het advies van de TAC-ACT en kan de VO-school laten weten of de leerling geplaatst kan worden. Deze leerlingen kunnen dus al voor de reguliere aanmelddatum schriftelijk aangemeld worden bij de VO-school en uitsluitel hebben over daadwerkelijke plaatsing. Op het moment van aanmelding gaat de zorgplicht in voor de betreffende VO-school, mits de leerling door de ouders wordt aangemeld voor een opleiding met het door het PO geadviseerde niveau. Indien de VO-school een leerling niet kan plaatsen, gaat zij op zoek naar een passend alternatief. Hiermee wordt een tijdige plaatsing van deze leerlingen nagestreefd.

NB. De leerlingen die scholen vroegtijdig onderling hebben besproken waar overeenstemming was over het te geven advies, kunnen aangemeld worden op de reguliere aanmelddatum.

Nieuwkomers

Een bijzondere groep binnen de leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften zijn de nieuwkomers. Dan hebben we het in dit kader met name over de leerlingen die slechts korte tijd in Nederland zijn en een start hebben gemaakt binnen het PO, maar al snel de overstap naar het VO moeten maken. In de werkgroep overgang PO-VO voor nieuwkomers is een stappenplan² ontwikkeld om hun ontwikkeling te volgen en gedegen keuzes te kunnen maken in de advisering van deze leerlingen. De interventies die de school onderneemt kunnen opgenomen worden in het OPP³. Voor de overgang van deze leerlingen is een speciale notitie⁴ opgesteld, waarin de ondersteuningsmogelijkheden voor

² Stappenplan overgang PO-VO nieuwkomers, gepubliceerd op de website van het SWV
<https://www.samenwerkingsverbandlha.nl/po/wp-content/uploads/sites/2/2020/09/COM-2020-004-Stappenplan-overgang-PO-VO-nieuwkomers.pdf>

³ OPP nieuwkomers, gepubliceerd op de website van het SWV
<https://www.samenwerkingsverbandlha.nl/po/scholen-besturen/downloads/>

⁴ Notitie overgang PO-VO nieuwkomers, gepubliceerd op de website van het SWV
<https://www.samenwerkingsverbandlha.nl/po/wp-content/uploads/sites/2/2020/09/COM-2020-003-Notitie-overgang-PO-VO-nieuwkomers.pdf>

leerlingen, scholen en ouders in kaart zijn gebracht. Daarnaast is er een keuzehulp⁵ beschikbaar gesteld om leerlingen naar een passende vervolgplek te begeleiden.

Een zorgvuldige overdracht

Voor een zorgvuldige overdracht is het belangrijk dat alle informatie die op de basisscholen beschikbaar is, terecht komt bij de school waar de leerling is aangemeld. Dit met in achtname van de privacy en de algemene verordening gegevensbescherming (=AVG). Enerzijds ligt er een wettelijke taak in de overdracht, anderzijds moet nauwkeurig bekeken worden welke dossierstukken precies overgedragen mogen worden vanuit de AVG⁶.

Concreet gelden de volgende afspraken:

- In het onderwijskundig rapport (=OKR) beschrijft de school, zoals opgenomen in de wet, alle informatie die van belang is voor de begeleiding van een leerling.
- Indien er een OPP aanwezig is, vraagt school aan ouders of zij toestemming geven om dit OPP mee te sturen naar de VO-school. Als ouders dit weigeren, maakt school melding in het OKR dat er wel een OPP is, maar dat dit niet meegestuurd mag worden. De begeleiding die een leerling gehad heeft en de effecten daarvan worden wel beschreven in het OKR.
- Onderzoeksverslagen, behandelverslagen e.d. mogen alleen meegestuurd worden indien ouders akkoord zijn. Belangrijke gegevens die nodig zijn om een inschatting te maken van de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften en de benodigde begeleiding worden wel opgenomen in het OKR. Dat betekent dat er in het OKR wel opgenomen wordt welke onderzoeken hebben plaatsgevonden en welke eventueel (beschrijvende) diagnoses en adviezen er zijn gegeven.
- Het uitgangspunt is dat er in een warme overdracht nooit “nieuwe” zaken aan bod komen. Alle relevante schoolse zaken als zaken gerelateerd aan de thuissituatie worden in het OKR beschreven. Beiden hebben namelijk invloed op het succes van de leerling. Openheid naar ouders over welke informatie wordt gedeeld met het VO is een voorwaarde.
- Ouders hoeven geen instemming te verlenen voor de inhoud van het onderwijskundig rapport. Zij moeten wel altijd inzage krijgen hierin en hen moet de mogelijkheid geboden worden om een andere zienswijze toe te voegen aan het dossier. Dit houdt nadrukkelijk niet in dat school de inhoud aan moet passen, tenzij er vanuit privacyoverwegingen goede redenen van ouders zijn om bepaalde inhoud niet op te nemen. Dit mag nooit ten koste gaan van waardevolle informatie voor de andere school over de begeleiding van een leerling.

⁵ Keuzehulp overgang PO-VO nieuwkomers, gepubliceerd op de website van het SWV
<https://www.samenwerkingsverbandlha.nl/po/wp-content/uploads/sites/2/2020/09/COM-2020-006-Keuzehulp-overgang-PO-VO-nieuwkomers.pdf>

⁶ Wettelijk kader uitwisseling leer- en begeleidingsgegevens <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031619/2012-08-01>

Leren van en met elkaar

Ondanks de beste intenties van alle partijen, kan het soms voorkomen dat leerlingen toch vastlopen in het voortgezet onderwijs. Het is belangrijk om elkaar hiervan op de hoogte te brengen, zodat we van en met elkaar kunnen leren. Een ander punt waar PO en VO van en met elkaar willen leren en afstemmen betreft de zorgplicht.

Binnen de samenwerkingsverbanden PO en VO maken we de afspraak dat:

- Enerzijds de scholen voor basisonderwijs de scholen voor voortgezet onderwijs op hun zorgplicht kunnen wijzen als een leerling niet wordt aangenomen en ouders terugverwezen worden naar de basisschool. Na aanmelding heeft de school voor voortgezet onderwijs de zorgplicht, tenzij de leerling wordt aangemeld voor een niveau of onderwijssoort dat de school niet kan bieden. Indien de VO-school niet de ondersteuning kan bieden die een leerling nodig heeft, moet deze school (in samenwerking met het basisonderwijs) op zoek naar een andere passende school. De school is pas ontheven van de zorgplicht als er een andere school gevonden is die bereid is de leerling aan te nemen.
- Anderzijds scholen voor voortgezet onderwijs voor de herfstvakantie contact dienen op te nemen met betreffende basisscholen waarbij een brugklasleerling onvoorzien vastloopt. De zorgcoördinator heeft dan contact met de intern begeleider. Op die manier kan de casus besproken worden en kan gezocht worden naar aanwijzingen binnen het basisonderwijs waarin de leerling hetzelfde gedrag liet zien en wat zij er toen aan gedaan hebben om dit te keren. Ook maakt dit het mogelijk dat basisscholen meer zicht krijgen op de problemen waar leerlingen bij de overstap tegenaan lopen om hier alerter op te zijn bij volgende leerlingen. Hier kan de VO-school dan in het vervolg bij de overdracht al op gewezen worden, zodat zij de benodigde ondersteuning voor de start van het schooljaar kunnen organiseren.
- De signalen van vastlopende leerlingen worden ook bij de beleidsadviseur van SWV PO LHA gemeld, zodat zij de signalen kan verzamelen en de betreffende DBG'ers hiervan op de hoogte kan stellen. Zo kunnen ook trends binnen een bestuur ontdekt worden en wanneer nodig kan daar op bestuursniveau op ingestoken worden.
- Het organiseren van een bijeenkomsten voor ondersteuningscoördinatoren (OCO's) en intern begeleiders (IB'ers), waarin op basis van casuïstiek de overgang van een aantal leerlingen besproken wordt. Hier kunnen zij met elkaar in overleg over wat vanuit het basisonderwijs geboden kan worden en wat het voortgezet onderwijs voor deze leerlingen kan betekenen. Men leert elkaars werelden beter kennen en men kan onderzoeken waar voor leerlingen nog moeilijke punten in de overgang zitten. Deze bijeenkomst wordt vanuit de werkgroep POVO/SWV georganiseerd, naast de jaarlijkse startbijeenkomst.